

Spaans Huis

Als de gasten vertrokken zijn nemen we langzaam hun vertrekken weer tot ons. We vegen hun wasem van de spiegel en de lippenglans van de glazen. De vochtige handdoeken gaan in de was, net als hun lakens, die rieken naar parfum en slaap. Huidschilfers en gekamde haren vegen we op een blik. Vergeten schoenen staan nog onder het bed, een zakdoek onder het kussen gefrommeld. De aanwezigheid van de gast wordt een schaduw in de muur. Soms spelen we zelf gast, dan slapen we in hun bedden. Stil op mijn rug luister ik naar de geluiden, hier klinken ze niet als in onze kamer, elders in het huis. Deze matras vibreert anders, hij is gevuld met lief en leed van tientallen mensen. Ik drijf op hun energie.

Gracia, de laatste bewoonster, was al enige jaren dood, toen dit huis ons uitkoos als nieuwe bewoners. Het was verwaarloosd en onderkomen, de tuin overgroeid, maar het werd liefde op het eerste gezicht. Het is een stoer huis met een lange geschiedenis, al zie je dat er aan de straatkant niet van af. Hier werden ooit hevige debatten gevoerd tussen communisten en fascistten; er werd romantisch gedanst op het banjoetokkel van de gitano; tabak en postzegels werden onder een loket doorgeschoven; in de oorlog aangeschoten soldaten werden in dit huis verzorgd totdat ze weer op twee benen konden staan, er werd meel gemalen, babies kwamen ter wereld en stierven weer. In dit huis stoomt de historie uit de vloer, als damp uit een moeras.

Wij maakten er een privé hotel van. We krabden die schimmen uit het verleden van de muren. Vet bevingerde deuren werden afgeschuurd tot op het hout. Gracia haar stoelen, tafels, haar verweerde dekenkist kregen een nieuwe rol in ons theaterstuk. Haar gelaat was geworden tot een vervaagde afdruk in de verweerde spiegel die bleef hangen. In een muurkastje vond ik wat oude foto's, geel en bruin bespikkeld. Ze was nog jong toen, een mooie vrouw met melancholische ogen, die het leven geleefd hadden. Een stukje zeep, ik ruik haar geur in de kamers. Wat haarspelden; naaigerei, ik gebruik nu haar vingerhoed, we hebben dezelfde maat.

Gracia, steeds vaker kom ik haar tegen. In het donker dwaalt ze door de kamers. Het witte nachtkant waait op als ze de trap afdaald. En overdag is het de zwarte hond die snuffelt aan de geuren van haar verleden in de tuin of op zolder. Ik weet niet meer wanneer het gebeurde,

misschien was het een dinsdag de dertiende of sloeg de klok juist twaalf, toen ik de zwarte hond aaide. Had ik haar naam te vaak genoemd tegen de gasten? Ik liep langs haar oude spiegel en werd, als een geest uit de fles, naar binnen gezogen. Het was volle maan en ik zag haar zitten met lange witte haren, de zwarte hond aan haar voeten. Haar wangen waren ingevallen. Haar ogen, diep in holle kassen, staarden me aan. Haar door maanlicht beschenen kleed hing, als opkomende mist, rond haar loze lijf. Ik zag de 'witte wief'n' weer voor me, de mistflarden die vroeger bij ons in Drenthe over de hei hingen. Gracia praatte en praatte maar, over Paco en de kinderen.

'Raphaël wilde ik hem noemen, net als zijn vader. Hij was de jonge soldaat voor wie ik, als 18 jarig meisje, liefde voelde.

-'Wat weet jij van de liefde,' riep mijn barse vader. Ha, wat wist hij van liefde,' schamperde ze. Zr zoog haar bloedeloze lippen rond het bleke tandvlees naar binnen.

-'t Is een jongen,' fluisterde mijn moeder in mijn oor, maar ik heb hem niet mogen vasthouden en nooit gezien. Mijn vader nam hem mee, hij werd ter adoptie aangeboden. Pa was banger voor de stemmen van de burens dan het verdriet van zijn dochter. Niemand had ooit de moeite genomen het adres te onthouden van de nieuwe ouders van mijn kind.' Als uitgeblazen rook inhaleer ik haar woorden.

-'Veel later ik was al vijf entwintig, vond Paco me. Ik woonde in Madrid, hij zag me lopen en volgde me. Het begon romantisch. Ik was de schande van de familie, maar hem maakte het niet uit. 'We maken nieuwe kinderen,' zei hij. Nieuwe kinderen kreeg ik maar ze stierven, de een na de ander.' , Wat erg, zei ik troostend, wat kon ik anders. Ze verdween meteen, Gracia, als een grijze flard, in de bek van de zwarte hond.

Wij hebben geen kinderen en soms is dat een zegen en soms een gemis. Een gemis omdat het hier een paradijs voor ze is. We zouden goede ouders zijn, R. houdt van spelen en ik van zorgen en verhalen vertellen. En het is een zegen, constateer ik na het horen van de soms dramatische verhalen van onze gasten. Kinderen heb je voor je leven, daar blijf je zorgen over houden, dat weet ik wel van m'n eigen moeder.

Meestal zijn kinderen de aanleiding van hemelschreiend verdriet en terreur binnen het gezin. Laatst nog vertelde een gast me over de kleptomanie van haar zoon.

'Hij pakte wat hij pakken kon en dreef een wig tussen mij, zijn vader en onze drie dochters.' Vertelde ze me leunend tegen het aanrecht, terwijl ik de koffiekopjes spoelde. 'Hij wilde mijn aandacht en kreeg dat op deze manier extreem. We gingen naar een psycholoog en we spraken eindeloos met hem. Ik ging zelfs mee naar de Albert Heijn om de kick van het stelen te ervaren. Ik wilde zijn spanning leren kennen.' Ze lachte wat zuurzoet en vervolgde, 'natuurlijk werd ik meteen gesnapt, dat was nog een heel gedoe toen in die winkel. Ik zei maar dat het om een weddenschap met mijn zoon ging. Maar toen kwamen we wel op het punt dat ook hij vond dat het zo niet langer meer ging. Een tijdje werd het rustig om ons heen en ik merkte hoe zeer ik zijn drie jongere zusjes verwaarloosd had. Die konden er gelukkig goed mee omgaan, ja meiden hè, die zijn toch minder gecompliceerd.' Ze lachte opnieuw hinnikend en zenuwachtig. 'Toen ging hij van mij pikken, steeds vaker mistte ik geld uit mijn beurs. Boeken, elpees, oorbellen van de meisjes, er verdween van alles. Dat verkocht hij weer op de markt of aan klasgenoten.' Het werd nog een lang verhaal, de jongen is nu ruim dertig en een echt zakenmannetje geworden. Van kleptomanie is geen sprake meer. Alleen zijn de ouders gescheiden, ze het probleem van de zoon samen niet aan.

Zo gaat het vaker, we luisteren naar de ontboezemingen van onze gasten. Tijdens het ontbijt of 's avonds laat wanneer we nippen van de wijn onder de sterrenhemel. Arnold en Betty vertellen over de tijd dat hun relatie op springen stond; Ruud en Sacha vinden hun oude ouders zo moeilijk doen. Hans vertelt over zijn erfelijke ziekte waarmee hij moet leven. IJzerstapeling, een bloedziekte waar we nooit van gehoord hebben, toch lijdt een op de vijf mensen eraan. Zo hoor je nog eens wat, zeggen we 's avonds in bed tegen elkaar.

Een vader vertelt, aangedaan, over zijn zoon die met een jongen thuiskomt. 'Ik mag het niet erg vinden, het gaat om zijn geluk, ik mag niet discrimineren, maar toch.' Bij sommige gasten hoeft je maar te prikken en er komen hele verhalen. En het is een feit meestal gaat het over het leed dat hun kinderen teweegbrengt. Een andere vader zit het zo hoog dat zijn beide zoons dienst weigerden, terwijl hij in de oorlog juist in het verzet zat en maar één doel voor ogen had, het land

verdedigen. Hij kan maar niet begrijpen waarom zijn zoons niet de weg bewandelden, die hij voor hen in gedachten had.

Maria vertelt over haar volwassen dochter, die ze al drie jaar niet meer zag. Dochter moet zich van moeder losmaken en dat kost tijd. Maria scheidde van haar man toen de kinderen nog klein waren. Ze voedde de kinderen vrijwel alleen op en dacht het goed gedaan te hebben. Papa had weinig belangstelling getoond, vroeger. Vergat verjaardagen vaker wel dan niet, stuurde een briefje van 25 gulden een week later. Als ze een weekend bij hem waren, deden ze weinig meer dan voor de TV hangen. Nu is de oudste dochter dertig en heeft de moeder van het voetstuk geduwd en de vader er bovenop gezet. Hij vindt z'n volwassen dochter veel interessanter dan die kinderlijke tiener van toen en besteed nu alle aandacht aan haar. Natuurlijk, welke ouwe lul wil niet uit eten met een frisse meid. Hij ziet opeens wat hij miste al die jaren. Net als zij, ze heeft haar vader terug. Nu verwijt ze de moeder, dat zij pa opzettelijk bij de kinderen vandaan hield en wil dochter moeder niet meer zien. Maria lijdt onder de zware straf die de dochter haar geeft en gaat in therapie. Dapper probeert ze de navelstreng met haar kind door te knippen.

En dan heb ik het nog niet eens over de ouders die een kind verloren. Tijdens de geboorte, een ongeluk, ziekte of de verdrinkingsdood. En niet te vergeten, de drama's van de deadlines van vrouwen tegen de veertig en het nooit geboren kind, de mislukte pogingen tot IVF en KI.

Helma kreeg een zoon al meer dan veertig jaar geleden. Ze vertelde het me trots. Trots ja, want ze heeft hem pas drie jaar geleden voor het eerst ontmoet.

-'Achtien was ik en per ongeluk zwanger geworden van een katholieke jongen. Bij mij thuis waren ze gereformeerd. Die schande kon mijn bekrompen pa niet aan, hij liet het kind wegmoffelen door de kinderbescherming. Tientallen brieven heb ik geschreven. Ik wilde contact, iets over hem weten, waar en bij wie groeit hij op. Nooit is er een brief beantwoordt. Dertig jaar later heb ik met mijn spaargeld een detective in de arm genomen. Anderhalf jaar heeft hij gezocht. Toen kreeg ik zijn adres. 'Vraag me niet hoe ik hem gevonden heb', zei die man nog.'

Tranen zwellen in mijn ooghoeken, mijn verbeeldingskracht is groot en ik word altijd geëmotioneerd van dergelijke verhalen.

-‘Ik wist niet meer dan zijn adres en dat hij getrouwd was en een dochter had.’ Helma vertelt onvermoeibaar verder. ‘Ik stuurde een brief, maar kreeg geen antwoord, talloze briefkaarten volgden. Ik reisde toen veel voor mijn werk en stuurde elke keer, waar ik ook maar in de wereld was een berichtje: grappig, kort, lang of serieus. Mijn obsessie werd een ballon die op knappen stond, ik moest hem zien. Op een dag kwam er een brief van zijn vrouw, ze leek me heel aardig. Mik had meer tijd nodig, schreef ze. Weer een jaar later had ik hem opeens aan de telefoon. Hij had de stoute schoenen aangetrokken en mijn nummer gedraaid. Ik hapte naar adem. ‘Ik ben al eens aan je deur geweest,’ zei een lage, warme stem. ‘Zag je laatst naar buiten komen, leuk mens lijk je me wel.’

Nu biggelden de tranen me over de wangen, bij Helma ook, ze greep de theedoek en veegde met een punt in haar ogen. ‘We maakten een afspraak, en oh kind, je kunt begrijpen hoe zenuwachtig ik was. Geen enkele afspraak met een man was ooit zo spannend. Ik kon dagen niet eten.’

En nu? vraag ik, zie je hem vaak? hoe waren zijn pleegouders? hoe is z'n dochter?

‘Zijn dochter is fantastisch, Bloem heet ze, twaalf is ze nu. Ze schrijft me gedichten en we bellen. Ik mag echt haar grootmoeder zijn. En zijn pleegouders? Hij had het gelukkig goed bij ze, het waren degelijke, brave mensen, Zeeuwen. Toen mijn eerste brief kwam was z'n pleegmoeder juist overleden. Hij wilde zijn pleegvader toen niet confronteren met zijn biologische moeder. Toen ook hij overleed, kwam er ruimte voor mij. Vooral dankzij Anne, z'n vrouw, zonder haar had hij de confrontatie met mij nooit aangedurfd.’

Lijkt hij op je?

‘Hij heeft de charme van z'n vader, maar mijn doorzettingsvermogen. Hij is een te gekke vent, aardig en knap, maar hij uit zich moeilijk. Maar Anne is geweldig, ze leert hem gevoelens benoemen en weigert met hem over alleen maar geld te praten. Want in zo'n wereld, van geld en status, zit hij wel. En nu met mij in z'n leven heeft hij nog een vrouw, die hem achter de vossen zit.’

Ze lacht vrolijk. ‘Weet je,’ zegt ze, ‘Nu ben ik pas echt gelukkig.’ Ik ben zo blij voor Helma.

Maar het is niet alleen Helma die me bezighoudt, het is Gracia die me door het hele huis achtervolgt. Haar aanwezigheid is sterker dan ooit en rukt aan me alsof ik tegen de wind in fiets. Het lijkt alsof ze me iets vraagt: 'Zoek hem op, hij moet ergens zijn, vind hem voor me.' Heeft ze Helma's verhaal gehoord? Ik probeer haar weg te duwen, terug in haar hok, ze moet mijn leven niet verder willen leiden hier in haar oude huis. 'Ga weg, Spook,' zeg ik. 'Ik moet je hier niet, je bent dood.'

En dan staat ze toch weer voor me, haar benige hand grijpt mijn mouw, 'Paco was geen slechte man, maar we konden niet praten. Paquito verdronk, Manolito had een zwak hart, Rosa stierf in de wieg, ze had zich op haar buik gedraaid. Mijn verdriet liet hem niet toe. En hij zweeg. Toen hij stierf had ik geen tranen meer.'

Wat moet ik daar mee, weg jij, roep ik en ruk me los. Een paar weken lang laat ze me met rust, soms bezoekt ze me in mijn dromen, ze staart lang naar mijn slapende ik, maar zegt niks. Later kom ik haar weer tegen op de trap. 'Het gaat om de oudste, Raphaël, die is weggehaald door mijn vader, bijna zestig jaar geleden. Hij bezoekt me in mijn dromen', sist ze me toe in het voorbijgaan.

Na de dood van Gracia dood bleef het huis een paar jaar onbewoond, het verviel en vervuilde. Het werd net geen ruïne. Wij kochten het zeven jaar geleden, de notaris kwam met één voorwaarde; het geld van de koopsom ging in een fonds met haar naam, Gutierrez en moest nog twintig jaar onaangetast blijven. Daarna zou het bedrag naar de Spaanse staat gaan. We hadden er geen moeite mee en we vergaten het voorval. Tot ik laatst het koopcontract tegen kwam en over dat fonds las. Wat betekende dat eigenlijk en wat had Gracia voor ogen gehad met dat fonds? Ik vergat het weer, tot een paar weken geleden.

Er werd aan de deur geklopt. Een keurige heer stond op de stoep, in een blauw pak en een zijden das, met een snor en een hoed op. Een ouderwetse man van tegen de zestig. Hij stelde zich voor als Raphaël Lopez Ruiz Gutierrez. Waar had ik die naam Gutierrez eerder gehoord. Ik vroeg hem binnen en liet hem voorgaan naar de keuken. Hij keek stil en bewonderend rond. Na enige tijd zei hij, 'Ik herken de oude sfeer, hoewel ik nooit eerder in dit huis ben geweest, niet eens in dit dorp. Mijn moeder woonde hier. Ik ben nu 58 en ben haar al ruim dertig jaar aan het zoeken. Ik

ben opgegroeid in Madrid en bankdirecteur geworden. Dankzij het Gutierrezfonds heb ik haar uiteindelijk gevonden.'

Maar ze is dood, stotterde ik, te verbaasd om meer uit te brengen.

'Ja, dat weet ik, helaas, want wat had ik haar graag ontmoet, hebt u haar gekend?' Ik knikte nee, maar hoorde mezelf zeggen, 'Ja, ik geloof wel dat ik haar kende, ze had een sterke geest. Soms dwaalt die nog rond, hier. Ik kom haar wel eens tegen, ze is altijd op zoek...naar u,' voegde ik er verlegen aan toe. Wist ik veel of hij openstond voor dit soort spiritualiteit. Hij vond me vast vaag en raar. Maar hij knikte begrijpend en zei, 'Ik heb ook contact met haar. Jaren geleden, nog voor haar dood, was ik vaak in contact met haar. Het waren bijna tastbare momenten. Nu ze dood is bezoekt ze me nog sporadisch, maar toch ervaar ik haar. Soms, is ze als een veertje van een vogel dat naar beneden dwarrelt, dan weer een plotseling opstekende wind, of een straal maanlicht door donker gebladerte.'

We liepen samen naar boven, ik liet hem de fotootjes zien, gaf hem het stukje zeep, het naaidoosje, maar hield de vingerhoed achter. Ik leidde hem naar haar oude dekenkist. In de verweerde spiegel zag ik heel even haar beeltenis oplichten als hij er langs loopt. Ik haakte de spiegel van de muur en legde hem op de bodem van de kist, de foto's en de andere spulletjes er bovenop. Samen sjouwden we de kist naar zijn auto. We schudden elkaars hand alsof we elkaar condoleerden met de dood van een naaste, een geliefde. Hij stapte in en reed het dorp uit. Langzaam ging ik het huis weer binnen en dwaalde door de kamers. Ik miste iets.

Nu, wat weken later, weet ik het zeker, Gracia is weg. Raphaël heeft haar meegenomen in haar oude dekenkist. Eindelijk is het huis van ons. Vanmorgen lag er een brief bij de post, hij heeft het geld uit het Gutierrezfonds overgemaakt aan een stichting, die speurt naar de biologische ouders van onvrijwillig afgestane kinderen.